

Forslag til revidering av SOS2001-Moderne sosiologisk teori, høsten 2013

Bakgrunn for revideringen

Utgangspunktet for de forslagene til pensumendringer jeg her presenterer, er flertallsforslaget til teorikomiteen samt de signalene som kom frem da programrådet behandlet teorikomiteens forslag. Følgende prinsipper er lagt til grunn:

- SOS1003(S) er revidert. I tillegg til klassikerne tar dette emnet nå også for seg flere «nyklassikere» som tidligere var viktige på SOS2001, som Parsons, Habermas, Bourdieu og nyere samtidsdiagnostikere (Bauman, Beck og Giddens). Disse er nå derfor (nesten) fjernet fra pensum på SOS2001 for å unngå overlappinger.
- SOS1003(S) er et «personbasert» emne som kretser rundt en akse bestående av 12 hvite vestlige heteroseksuelle middelklasse menn – altså klassikerne og noen nyklassikere. SOS2001 er derimot rendyrket som et temabasert kurs som ikke baserer seg på teoritradisjoner og teoretikere, men på helt grunnleggende temaer i sosiologien, som handling, samhandling, aggregering, osv. (se utkast til forelesningsplan nedenfor).
- SOS1003(S) tar særlig for seg sosiologiske makroteorier om moderne samfunn. Som et ledd i en arbeidsdeling mellom de to emnene har SOS2001 nå en noe sterkere mikroprofil, hvor teorier om handling, samhandling (på mikronivå), aktøren og aggregeringsprosesser har fått mest plass både på pensum og forelesninger. SOS2001 har dog også en bit om makro knyttet til institusjoner, samfunn og kultur (det er jo tross alt et sosiologikurs!).
- SOS2001 er videre forsøkt «hentet ned» fra sosialfilosofiens tynne luft og knyttet tettere opp mot empirisk orienterte mellomnivåteorier (eller hva man vil kalle det). Dette innebærer særlig to ting. For det første er emnet nå i mindre grad basert på «metarefleksjon» over sosialt liv, og presenterer heller sentrale og «forklaringsbaserte» teorier om viktige temaer for sosiologien, som handling, samhandling, aggregering, institusjoner, osv. Kjernen i emnet er således at til hvert tema vil det bli presentert (noen av) de viktigste teoriene om temaet. I forbindelse med handlingsteori presenteres for eksempel teorier som forklarer handlinger med rasjonalitet, normer, vaner og følelser. I forbindelse med samhandling presenteres

teorier som analyserer dem som spill, bytter, roller eller rammer. Osv. For det andre er teoriene forsøkt illustrert gjennom empiriske studier som viser hvordan de kan brukes til å analysere og forklare sosialt liv.

- Strukturen til kurset og forelesningene er nå blitt som følger (og dette bygger videre på den gamle grunnstrukturen i SOS2001, slik flertallsforslaget i teorikomiteen også ønsket at det skulle videreføres): Emnet presenterer først teorier om handling, som jeg (og de fleste med meg) mener er sosiologiens (og samfunnsvitenskapens) grunnbegrep. Deretter beveger vi oss «oppover» og tar for oss samhandling. Etter det stopper vi så opp og tar for oss noen viktige teorier om den (sam)handlende aktøren. Her er det gjort noen oppdateringer ved at biologiske (evolusjonære) og atferdsøkonomiske perspektiver er tatt inn. Så bærer det «oppover» igjen, med teorier om hvordan (sam)handling aggregeres til overindividuelle sosiale mønstre. I den sammenheng vil det også bli lagt mer vekt på et viktig tema innen sosiologien, nemlig uintenderte konsekvenser. I forlengelsen av teorier om aggregering, vil det så være en bit om teoribegrepet og særlig forklaringsbaserte teorier, hvor nettopp handlingsforklaringer og aggregering vil være sentralt. Her vil det også bli tatt opp hvilke typer sosiologisk teori som finnes og deres respektive bruksområder. Så følger den siste delen av kurset, hvor vi beveger oss «helt opp» til resultatet av aggregeringsprosessene, nemlig de «tunge» makrostrukturene: institusjoner, samfunn (totaliteten av institusjoner) og kultur, samt også ser på hvordan de former (sam)handling og identiteter. Til sammen skulle dette gi studentene en rimelig god oversikt over dagens teorifelt, og også en forståelse av hvordan de viktigste elementene i samfunnet kan forstås, analyseres og forklares. Det som faller utenfor, nemlig de «store» teoriene til de «store» teoretikerne, vil bli dekket opp gjennom SOS1003(S). SOS2001 og SOS1003(S) supplerer hverandre derfor rimelig godt nå.
- «Gamle» SOS2001 hadde en bolk med teorier om avgrensede samfunnsområder, som organisasjoner, kjønn, osv. Det kom frem både av flere emneansvarliges egne erfaringer og studentevalueringer at denne biten ikke fungerte så godt. Delvis var det uklart hvordan den hang sammen med de mer sosialteoretiske delene, slik at kurset fremstod noe fragmentert, og delvis var de gjentakelser av ting studentene allerede hadde møtt både på SOS1000 og temaspesialiserings-ernene. For å bøte på dette, har jeg i forslaget gjort tre ting. For det første er disse teoriene tatt ut som egne temaer for forelesninger og erstattet med en mer enhetlig struktur (jfr. det jeg sa over). For det andre er noen temaer som er dekket godt andre steder i BA-programmet tatt mer eller

mindre helt ut, som sosial ulikhet (hvor studentene fortalte at dette var tredje gang de møtte de samme klasseteoriene). Og for det tredje er flere av disse tekstene og temaene tatt inn som illustrasjoner og eksempler på sosiologisk analyse under de respektive forelesningstemaene. Dermed vil studentene fortsatt stifte bekjentskap med dem.

- Noen studenter har etterlyst at instituttet tilbyr flere temaer i sin undervisning. Det er grenser for i hvor stor grad dette kan kompenseres for på SOS2001 uten å svekke emnets profil som et allment teorikurs. Allikevel har jeg forsøkt å ta inn noen tekster som dekker noen av de temaene som har blitt etterlyst, som miljø, uintenderte konsekvenser, religion og biologisk-evolusjonære perspektiver på sosialt liv.
- Til sist: Slik emnet nå er lagt opp, vil Aakvaag (2008) delvis fungere som en integrerende lærebok. Pensum vil dog bestå av mange artikler og kapitler fra bøker, og derfor være forholdsvis fragmentert. Det finnes ikke egnede lærebøker som er temastyrt; så å si alle tar utgangspunkt i «store» teoretikere og teoritradisjoner. Det er derfor viktig at emne har en klar profil og struktur som tekstene puttes inn i. Jeg har forsøkt å skape dette gjennom den strukturen som gangen i forelesningene illustrerer.

Nedenfor følger først forslaget til nytt pensum hvor nye tekster er markert med *. De som ikke er markert på denne måten, er videreført fra det gamle pensumet. Pensum er per nå på 977 sider. Dette er innenfor instituttets vedtatte rammer for 10-studiepoengskurs (mellom 800-1000), men noe langt. Deretter har jeg også lagt ved et utkast til forelesningsplan som viser strukturen på emnet slik det nå er tenkt og hvor de forskjellige tekstene hører hjemme i det.

Pensumliste

Bøker:

Aakvaag, G. C. (2008): *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag. Kapittel 1,3,4,5,8 og 11.

Artikler og kapitler:

*Aakvaag, G. C. (2012): «Samfunnet i et samtidsdiagnostisk perspektiv». I Dahlgren, K. og

- Næss H. E.: *Tanker om samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget. Side 84-107. 24 sider.
- *Aubert, V. (1981): «Forventning, norm og sanksjon». I Aubert, *Sosiologi 1. Sosialt samspill*. Oslo: Universitetsforlaget. Side 81-98. 18 sider.
- *Aubert, V. (1981): «Sosial rolle». I Aubert, *Sosiologi 1. Sosialt samspill*. Oslo: Universitetsforlaget. Side 99-121. 23 sider.
- *Axelrod, R. (2006): "The Robustness of Cooperation". I Axelrod, *The Evolution of Cooperation*. New York: Basic Books. Side 169-191. 23 sider.
- *Blau, P. (2008): "Social Exchange". I Blau, *Exchange and Social Power in Social Life*. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers. Side 88-114. 27 sider.
- Blumer, H. (1969): "Society as Symbolic Interaction". I Blumer: *Symbolic interactionism*. Berkeley: University of California Press. Side 78-90. 12 sider.
- *Bongard, T. og Røskoft, E. (2012): «Evolusjon, samfunn og kultur». I Dahlgren & Næss (red.): *Tanker om samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget. Side 64-83. 20 sider.
- Bourdieu, P. (1991): "Social Space and Symbolic Space". *Poetics Today*, Vol. 12(4): 627-638. 11 sider.
- Coleman, J. (1987): "Microfoundations and Macrosocial Behavior". I Alexander m.fl. (red.): *The micro-macro link*. Berkeley: University of California Press. Side 153-73. 21 sider.
- *Dawkins, R. (2006): "The Gene Machine". I Dawkins, *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press. Side 46-65. 20 sider.
- *Eisenstadt, S. (2000): "Multiple Modernities". *Daedalus*, 129: 1-29. 29 sider.
- *Elster, J. (2007): "Emotions". I Elster, *Explaining Social Behavior. More Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. Side 145-161. 17 sider.
- *Elster, J. (2007): "Collective Action". I Elster, *Explaining Social Behavior. More Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. Side 388-400. 13 sider.
- *Elster, J. (2007): "Collective Decision Making". I Elster, *Explaining Social Behavior. More Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. Side 401-426. 26 sider.
- *Elster, J. (2011): "Norms". I Hedström & Bearman (red.), *The Oxford Handbook of Analytical Sociology*. Oxford: Oxford University Press. Side 195-217. 23 sider.
- Esping-Andersen, G (1990): "The Three Political Economies of the Welfare State". I Esping-Andersen, *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton: Princeton University Press. Side 9-34. 25 sider.

- *Foucault, M (1994): "Panoptismen". I Foucault, *Overvåkning og straff*. Oslo: Gyldendal. Side 176-201. 26 sider.
- Goffman, E. (1974): "Områder og område-adferd". I Goffman, *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax. Side 92-118. 27 sider.
- Griswold, W. (2000): "Cultural Meaning". I Griswold, *Cultures and Societies in a Changing World*. Pine Forge Press. 24 sider.
- *Hall, P. A. (1996): "Political Science and the Three New Institutionalisms". *Political Science*, XLIV: 936-957. 22 sider.
- *Hardin, G. (1968): "The Tragedy of the Commons". *Nature*. Vol. 162, No. 3855, 15 Nov 1986: 1243-1248. 6 sider.
- Hedström, P. (2005): "Social Mechanisms and Explanatory Theory." I Hedström, *Dissecting the Social*. Cambridge: Cambridge University Press. Side 11-33. 22 sider.
- Hedström, P. (2005): "Action and Interaction". I Hedström, *Dissecting the Social*. Cambridge: Cambridge University Press. Side 34-47. 13 sider.
- *Inglehart, R. & Baker W. E. (2000): «Modernization, Cultural Change and the Persistence of Traditional Values». *American Sociological Review*, 65: 19-51. 32 sider.
- *Laursen, E. (2013): "Selv og identitet". I Jacobsen M. H., Laursen E. og Olsen J. B. (red.), *Socialpsykologi. En grundbog til et fag*. København: Hans Reitzels Forlag. Side 225-249. 25 sider.
- *Mackie, G. (1996): "Ending Footbinding and Infibulation: A Convention Account". *American Sociological Review*, 61: 999-1017. 19 sider.
- *Mahoney, J. & Thelen K. (2010): "A Theory of Gradual Institutional Change". I Mahoney & Thelen (red.): *Explaining Institutional Change*. Cambridge: Cambridge University Press. Side 1-37. 37 sider.
- *Merton, R. K. (1936): "The Unanticipated Consequences of Purposive Social Action". *American Sociological Review*, 1: 894-904. 11 sider.
- *Merton, R.K. (1978): "Den selvoppfyllende spådom". I Østerberg (red.), *Handling og samfunn*. Oslo: Pax. Side 152-172. 21 sider.
- Merton, R. K. (1996): "The Role-Set". I Merton, *On Social Structure and Science*. Chicago: University of Chicago Press. Side 113 – 122. 9 sider.
- *Pinker, S. (2003): "The Last Wall to Fall". I Pinker, *The Blank Slate*. London: Penguin. Side 30-58. 29 sider.
- *Pinker, S. (2003): "Culture Vultures". I Pinker, *The Blank Slate*. London: Penguin. Side 59-72. 14 sider.

- *Salganik, M. J. & Watts D. J. (2011): «Social Influence: The Puzzling Nature of Success in Cultural Markets». I Hedström & Bearman (red.), *The Oxford Handbook of Analytical Sociology*. Oxford: Oxford University Press. Side 315-341. 27 sider.
- *Schelling, T (2006): “Micromotives and Macrobehavior”. I Schelling, *Micromotives and Macrobehavior*. New York: W. W. Norton. Side 11-43. 33 sider.
- *Shove, E. (2012): “Putting Practice into Policy: Reconfiguring Questions of Consumption And Climate Change”. *Contemporary Social Science: Journal of the Academy of Social Sciences*, DOI: 10.1080/21582041.2012.692484. 15 sider.
- *Thaler R. & Sunstein C. (2009): “Biases and Blunders”. I Thaler & Sunstein, *Nudge*. London: Penguin. Side 19-42. 24 sider.
- *Weber, Max (1999): «Sosiologiske grunnbegreper». I Weber, *Verdi og handling*. Oslo: Pax. Side 25-55. 31 sider.

Anbefalt litteratur kommer senere.

Forelesningsplan

1. Handling: rasjonalitet

Aakvaag (2008: kapittel 4), Hedström 2005 (side 34-47), Weber (1999), Mackie (1996), Salganik & Watts (2011), Thaler & Sunstein (2009)

2. Handling: normer, vaner og følelser

Aakvaag (2008: kapittel 5), Aubert (1981: 81-121), Elster (2011: side 195-217; 2007: side 145-161), Shove (2012), Bourdieu (1991), Blumer (1969)

3. Samhandling: spill og bytter

Aakvaag (2008: kapittel 4), Mackie (1996), Blau (2008), Axelrod (2006), Hardin (1968)

4. Samhandling: roller og rammer

Aakvaag (2008: kapittel 3), Goffman (1974), Aubert (1981: 81-121), Blumer (1969)

5. Aktøren: Identitet og rolle

Laursen (2013), Goffman (1974), Thaler & Sunstein (2009), Aubert (1981: 99-121), Merton (1996)

6. Aktøren: Et evolusjonært perspektiv

Axelrod (2006), Bongard & Røskaft (2012), Pinker (2003: side 30-72), Dawkins (2006: side 12-20 og 46-65)

7. Aggregering: kollektiv handling

Aakvaag (kapittel 4), Coleman (1987), Elster (2007: side 388-426)

8. Aggregering: uintenderte konsekvenser

Merton (1936; 1978), Schelling (2006), Salganik & Watts (2011), Hardin (1968), Coleman (1987)

9. Teori: rammeverk og forklaringer

Aakvaag (2008: kapittel 1), Weber (1999), Coleman (1987), Hedström (2005: 11-33)

10. Institusjoner

Aakvaag (2008: kapittel 5, 8 og 11), Hall (1996), Mahoney & Thelen (2010), Foucault (1994), Esping-Andersen (1990)

11. Samfunn

Aakvaag (2012; 2008: kapittel 8 og 11), Foucault (1994), Inglehart & Baker (2000), Eisenstadt (2000), Esping-Andersen (1990)

12. Kultur

Aakvaag (2008: kapittel 11), Griswold (2000), Bourdieu (1991), Salganik & Watts (2011), Inglehart & Baker (2000)